

УДК 343.237

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2025.24.340238>

Т. А. Павленко,

канд. юрид. наук, доц.,
доцент кафедри державно-
правових дисциплін,
кримінального права та процесу
Харківський національний
педагогічний університет імені
Г. С. Сковороди

ЩОДО ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СПІВУЧАСТІ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМ СУБ'ЄКТОМ: НА ПРИКЛАДІ УМИСНОГО ВБИВСТВА МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ (СТ. 117 КК УКРАЇНИ)

Стаття присвячена дослідженню проблеми кваліфікації співучасті зі спеціальним суб'єктом. Зауважено, що підставою кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, які вчиняються у співучасті, є вчинення особою кримінального правопорушення, яке містить ознаки складу кримінального правопорушення, тобто як і при вчиненні протиправного діяння одноособово. Наголошено на тому, що співучасники несуть відповідальність на єдиних підставах і в єдиних межах, а саме за тією ж статтею (за необхідністю частиною статті) Особливої частини КК.

Разом з тим, визначено особливості кваліфікації співучасті зі спеціальним суб'єктом, що пов'язано з тим, що кримінальне правопорушення зі спеціальним суб'єктом може бути вчинено лише таким (спеціальним) суб'єктом. Відтак зроблено висновок, що дії співучасників, які не мають ознак спеціального суб'єкта будуть мати особливості правової оцінки. Зазначені особливості проаналізовано на прикладі застосування ст. 117 КК.

Виокремлено три можливі варіанти кваліфікації дій співучасників умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини: матір виступає співвиконавцем вбивства з іншими особами; матір виконує роль виконавця, інші особи співучасники; матір виступає співучасником, а інші особи є виконавцями.

Акцентовано увагу на тому, що обставина, яка покладена в основу пом'якшення кримінальної відповідальності за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (час: пологи або відразу після пологів; та, на нашу думку, особливий психоемоційний стан жінки-матері), стосується виключно особистих властивостей суб'єкта цього кримінального правопорушення (матері новонародженої дитини), тому вона не може поширюватися на інших співучасників кримінального правопорушення. Отже, співучасники при вчиненні умисного вбивства новонародженої дитини (ст. 117 КК) не можуть нести відповідальність з урахуванням пом'якшуючих обставин.

Ключові слова: кримінально-правова кваліфікація; співучасть; види співучасників; виконавець; підбурювач; пособник; суб'єкт кримінального правопорушення; вбивство; новонароджена дитина.

Постановка проблеми. Як відомо, спільне вчинення кримінального правопорушення не лише полегшує його реалізацію та приховування, а й значно підвищує суспільну небезпечність. Щодо правової оцінки дій співучасників, і особливо це стосується співучасті зі спеціальним суб'єктом, то в науці кримінального права та у правозастосовній практиці існує ціла низка дискусійних питань. Неоднозначно вирішується питання правової оцінки дій співучасників при вчиненні кримінальних правопорушень з привілейованим складом зі спеціальним суб'єктом. Зокрема, це стосується кримінального правопорушення, передбаченого ст. 117 Кримінального кодексу України (далі – КК). Що пов'язано, по-перше, з відсутністю законодавчо закріплених правил щодо кваліфікації кримінальних правопорушень зі спеціальним суб'єктом, і, по-друге, з конструкцією диспозиції ст. 117 КК.

Стан дослідження. Питання кваліфікації кримінальних правопорушень зі спеціальним суб'єктом викликало інтерес у науковців. Наприклад, М. І. Бажанов не заперечував, що у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом особи, які не є спеціальним суб'єктом, можуть виступати співучасниками кримінального правопорушення, проте конкретизував, що виконавцем таких кримінальних правопорушень може бути лише спеціальний суб'єкт¹. Питанням правової оцінки дій співучасників у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом приділяли увагу у своїх працях такі науковці, як М. І. Мельник, В. В. Сташис, В. Я. Тацій. М. І. Хавронюк та ін. Проблематиці кваліфікації дій співучасників при умисному вбивстві матір'ю своєї новонародженої дитини присвячені роботи

¹ Кримінальне право України: Загальна частина / За ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Київ; Харків, 2001. С. 209–210.

В. І. Борисова, А. О. Драгоненко, Л. А. Остапенко та ін. Проте певне коло питань щодо правової оцінки дій співучасників при умисному вбивстві матір'ю своєї новонародженої дитини залишається й досі дискусійним.

Метою статті є проведення аналізу кола дискусійних питань кваліфікації співучасті зі спеціальним суб'єктом на прикладі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 117 КК та виокремлення узагальнених правил такої кваліфікації.

Виклад основного матеріалу. Співучастю у кримінальному правопорушенні згідно з положеннями чинного КК «є умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення» (ст. 26)². Виходячи зі змісту зазначеної норми можна констатувати, що співучасті «притаманні» об'єктивні (вчинення кримінального правопорушення декількома (двома або більше) суб'єктами кримінального правопорушення спільно) та суб'єктивні (умисна спільна участь у вчиненні умисного кримінального правопорушення) ознаки. Тобто, мова йде про спільність вчинення кримінального правопорушення. При цьому кримінальне правопорушення може бути вчинено групою осіб як співвиконавцями так і з розподілом ролей. У будь-якому разі варто підкреслити, що підставою кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, що вчиняються у співучасті, є вчинення особою кримінального правопорушення, яке містить ознаки складу кримінального правопорушення, тобто як і при вчиненні протиправного діяння одноособово. За загальним правилом, з урахуванням того, що співучасники спільно вчиняють кримінальне правопорушення, то й відповідальність вони несуть на єдиних підставах і в єдиних межах, а саме за тією ж статтею (за необхідністю частиною статті) Особливої частини КК. Разом з тим, варто пам'ятати і про індивідуалізацію кримінальної відповідальності. Адже у ч. 3 ст. 29 КК чітко зазначено, що «ознаки, що характеризують особу окремого співучасника кримінального

² Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

правопорушення, ставляться в вину лише цьому співучасникові»³. Тобто кожен зі співучасників несе відповідальність лише в межах вчиненого ним діяння.

Що стосується кваліфікації співучасті зі спеціальним суб'єктом, то при вирішенні цього питання є певні особливості. Так, характерною ознакою кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом є те, що воно може бути вчинено лише спеціальним суб'єктом. Спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення відповідно до ч. 2 ст. 18 КК «є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа»⁴. Тобто спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення наділений окрім загальних ознак суб'єкта (фізична особа, вік, осудність) ще додатковою ознакою (ознаками), які і визначають його відповідальність за відповідною статтею Особливої частини КК (наприклад, службова особа, військовослужбовець тощо). При цьому лише у ч. 3 ст. 401 КК зазначено, що за співучасть у військових кримінальних правопорушеннях до кримінальної відповідальності за відповідними статтями Розділу XIX (Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)) можуть бути притягнуті й особи, які не є військовослужбовцями. Разом з тим, відповідальність таких співучасників матиме свої особливості. Зокрема, якщо говорити про співвиконавство у таких кримінальних правопорушеннях, то, очевидно, співвиконавцями у них можуть бути лише особи, які мають ознаки спеціального суб'єкта. Якщо ж об'єктивну сторону (або хоча б частину об'єктивної сторони) виконує особа не наділена ознаками спеціального суб'єкта (загальний суб'єкт), то, вочевидь, кваліфікувати її дії як виконавство не можна. Дії такої особи

³ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

⁴ Там само.

можуть бути кваліфіковані, наприклад, як пособництво у військовому кримінальному правопорушенні.

Якщо говорити про інші кримінальні правопорушення, які можуть вчинятися виключно спеціальним суб'єктом, то, вочевидь, особи, які не є таким суб'єктом, можуть виступати в ролі співучасника – організатора, підбурювача, пособника, – але не співвиконавця, того кримінального правопорушення за яке передбачена відповідальність саме спеціального суб'єкта. Разом з тим, варто зауважити на певних кримінально-правових нормах, які передбачають кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення, вчинене за пом'якшуючих обставин, при цьому такою обставиною законодавець визначає саме спеціальну (спеціальні) ознаку суб'єкта такого діяння. Зокрема, це стосується кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 117 КК (Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини). Тобто чинний КК виділив у самостійний склад менш небезпечний вид умисного вбивства – вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. Такий підхід, на момент прийняття чинного КК у 2001 році, очевидно був обумовлений історичними аспектами, оскільки ще до 1917 року вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (і навіть ширше – дітовбивство) розглядалось переважно як вбивство, вчинене за пом'якшуючих обставин. За радянських часів дане кримінальне правопорушення у деяких республіках СРСР спочатку розглядалось як кваліфіковане вбивство, а згодом як «просте». Але в деяких республіках, до числа яких входила й Україна, було збережено привілейований склад вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 96 КК УРСР 1960 р.)⁵.

Щодо специфіки суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 117 КК (матір новонародженої дитини), то необхідно, в першу чергу говорити про те, що процес народження дитини є доволі

⁵ Павленко Т. А. Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. Випуск 17. 2011. С. 158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_pravo_2011_17_26.

потужним стресовим фактором, який настільки сильно впливає на психіку породіллі, що вона може втратити здатність до адекватної поведінки, а відтак її дії можуть бути подібними до поведінки людини, яка діє у стані сильного душевного хвилювання (фізіологічного афекту). Аналіз результатів експертиз психологічного стану матері, яка обвинувачується у вбивстві своєї новонародженої дитини, показує, що експерти констатують, що жінка перебуває у стані обмеженої осудності, тобто вона не здатна повною мірою усвідомлювати свої діяння і (або) керувати ними⁶. Тобто, основним фактором, що є підставою віднесення складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 117 КК має бути саме психофізіологічний стан жінки, який вона відчуває в період пологів або відразу після пологів. Тобто, ознакою спеціального суб'єкта має визнаватися не просто той факт, що ним є жінка-мати новонародженої дитини, а саме психоемоційний стан такої жінки. Проте законодавець у диспозиції ст. 117 КК таку ознаку як «особливий психоемоційний стан матері» не називає. Що призводить до ряду спірних питань при кваліфікації дій матері-дітовбивці. Зокрема, що будь-які дії такої матері, спрямовані на умисне позбавлення життя своєї дитини, під час пологів або відразу після них (незалежно від психоемоційного стану жінки) слід розцінювати як умисне вбивство, вчинене за пом'якшуючих обставин.

Якщо звернутися до кримінального законодавства ряду країн Європи, то більшість кримінальних кодексів цих країн передбачає особливий психофізіологічний стан жінки, обумовлений пологами, як обов'язкову ознаку. Наприклад, КК Литовської республіки вказує – мати, яка вчинила вбивство своєї новонародженої дитини під впливом викликаного пологами

⁶ Антонюк Н. Вдосконалення законодавчої конструкції складу «умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини» (ст. 117 КК України). *Вісник Львівського університету*. 2009. Вип. 49. С. 199.

стану, КК Швейцарії – якщо мати вбиває свою дитину під час пологів або в період того часу, коли вона знаходилася під впливом процесу пологів⁷.

Тож саме особисті властивості суб'єкта умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини логічно визнавати обставиною, що зумовлює віднесення даного кримінального правопорушення до складу кримінального правопорушення з пом'якшуючими обставинами. І в даному контексті виникають питання щодо кваліфікації дій і матері-дітовбивці, і співучасників при даному виді вбивства. Як ще у 2005 році зазначила Л. Остапенко варто виділити три можливі варіанти правової оцінки дій матері новонародженої дитини та інших осіб: матір виступає співвиконавцем вбивства з іншими особами; матір виконує роль виконавця, інші особи співучасники; матір виступає співучасником, а інші особи є виконавцями⁸.

Якщо розглядати ситуацію співвиконавства, коли жінка вбила свою новонароджену дитину спільно з іншою особою/особами, то щодо кваліфікації дій матері питань, начебто, не виникає. Дійсно, на перший погляд, дії такої матері необхідно кваліфікувати за ст. 117 КК, звісно за умови, що вбивство було вчинено під час пологів або відразу після них. По-перше, якщо вбивство було вчинено без попередньої змови групою осіб, тобто умисел на позбавлення життя дитини у жінки виник внаслідок стану, обумовленому пологами, то дійсно, дії такої жінки варто кваліфікувати за ст. 117 КК. По-друге, якщо має місце попередня змова, наприклад, між жінкою та її чоловіком, яка мала місце до пологів, то в такому разі кваліфікація дій такої жінки за ст. 117 КК є сумнівною. Варто погодитися з науковцями, які стверджують, що якщо вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини вчинено із заздалегідь обдуманим умислом, за

⁷ Павленко Т. А. Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. Випуск 17. 2011. С. 161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_pravo_2011_17_26.

⁸ Остапенко Л. Питання співучасті у вбивстві матір'ю своєї новонародженої дитини. *Кримінальне право*. № 7. 2005. С. 108–110. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bitstreams/a0407833-cd90-41b2-b114-6e959b2481a5/content>.

взаємною згодою подружжя, то такі дії необхідно кваліфікувати за п. 2, 12 ч. 2 ст. 115 КК⁹. А за наявності інших кваліфікуючих ознак додатково ще за відповідним пунктом/пунктами ч. 2 ст. 115 КК. Проте, формулювання диспозиції ст. 117 КК дає підстави для кваліфікації описаних дій жінки-дітовбивці за зазначеною статтею, оскільки в законі чітко зазначено на умисному вбивстві новонародженої дитини під час пологів або відразу після них, в той час як про психоемоційний стан жінки, обумовлений пологами, у статті не йдеться. Вивчення судової практики за даною категорією справ свідчить про те, що, як правило, жінки вчиняють вбивство своєї новонародженої дитини із заздалегідь обдуманим умислом, про що свідчить приховування вагітності, підшукування знарядь вчинення кримінального правопорушення тощо, проте їх дії кваліфікуються за ст. 117 КК¹⁰.

Щодо питання кваліфікації дій інших співвиконавців умисного вбивства новонародженої дитини, то воно, з урахуванням теоретичних положень кваліфікації кримінальних правопорушень зі спеціальним суб'єктом, вирішується неоднозначно. За зальним правилом кваліфікації співвиконавець має нести відповідальність за тією ж нормою, що і спеціальний суб'єкт з посиланням на відповідну частину ст. 27 КК. Проте, як вбачається, це правило не може стосуватися випадків умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. Обґрунтування цієї тези наступне: по-перше, суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 117 КК спеціальний – матір новонародженої дитини; по-друге, як уже зазначалося, обставиною, що пом'якшує кримінальну відповідальність має визнаватися особливий психоемоційний стан жінки-породіллі, який обумовлений вагітністю та пологами, і який може характеризуватися ознаками схожими до стану фізіологічного афекту; по-третє, законодавець визначає, що зазначене

⁹ Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: Ін Юре. 2003. С. 262.

¹⁰ Вирок Новоград-Волинського міськрайонного суду Житомирської області за справою № 1-137/10. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/11069492>; Вирок Народицького районного суду Житомирської області за справою № 284/343/25. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129657099>.

кримінальне правопорушення вчиняється під час пологів або відразу після них, відтак ніхто крім породіллі у такому стані перебувати не може. Отже, дії співвиконавців при умисному вбивстві матір'ю своєї новонародженої дитини мають кваліфікуватися за п. 2 ч. 2 ст. 115 КК, а за встановлення інших обтяжуючих обставин і за іншими пунктами ч. 2 ст. 115 КК.

У ситуації, за якої матір виконує роль виконавця, а інші особи є співучасниками, маємо також низку спірних питань. Щодо кваліфікації дій матері, то як вже зазначалося, за наявності ознак складу умисного вбивства, передбаченого ст. 117 КК, її дії мають кваліфікуватися за цією статтею (на нашу думку, за умови, що умисел не був заздалегідь обдуманим, а виник внаслідок особливого психоемоційного стану, обумовленому пологами). Стосовно інших співучасників, то серед науковців думки розділилися. Одні науковці наголошують на тому, що дії таких осіб мають кваліфікуватися як співучасть з посиланням на відповідну частину ст. 27 та ст. 117 КК¹¹. Інші говорять про необхідність кваліфікації з посиланням на ст. 115 КК та, з урахуванням ролі кожного зі співучасників на відповідну частину ст. 27 КК. З урахуванням специфіки ознак спеціального суб'єкта умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, які стосуються виключно особистих властивостей жінки-матері і не можуть бути поширені на інших суб'єктів зазначеного кримінального правопорушення, а також враховуючи, що такі співучасники діють усвідомлено, не просто розуміють характер своїх дій та наслідки, а й усвідомлюють, що сприяють/підбурюють матір-породіллі до позбавлення життя новонародженого, який в перші хвилини життя є найбільш залежним від оточуючих факторів та потребує захисту та турботи, дії співучасників, залежно від того яку роль вони виконували, мають кваліфікуватися за відповідною частиною ст. 27 КК та п. 2 ч. 2 ст. 115 КК, а за наявності додаткових обтяжуючих обставин і за іншими пунктами ч. 2 ст. 115 КК. Цікавою й такою, що заслуговує на підтримку, є думка, що за

¹¹ Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів. Київ: Атіка. 2002. С. 144.

умови, коли підбурювач використовує особливий стан жінки-матері, що обумовлений пологамі, за якого така матір не усвідомлює та не могла усвідомлювати характер дій, які вона вчиняє, то дії такого «підбурювача» слід кваліфікувати за п. 2 ч. 2 ст. 115 КК, тобто має місце опосередковане виконання¹².

У випадку, коли матір новонародженої дитини виступає співучасником (організатор, пособник, підбурювач), а інша особа/особи виконавцем, також не має однозначної відповіді щодо кваліфікації дій таких співучасників. Так, можуть мати місце різні ситуації. Перша ситуація, коли жінка заздалегідь до пологів просить, вмовляє іншу особу позбавити її новонароджену дитину життя відразу після пологів. У цьому випадку, як вбачається, і дії матері, і дії інших осіб (виконавців) необхідно кваліфікувати за п. 2.ч. 2 ст. 115 КК, а за наявності додаткових обтяжуючих обставин й за іншими пунктами ч. 2 ст. 115 КК. Друга ситуація, коли жінка під час пологів або відразу після них під впливом особливого психофізіологічного стану, що обумовлений пологамі, звертається до іншої особи з проханням позбавити її новонароджену дитину життя. У цьому випадку дії іншої особи, яка не є спеціальним суб'єктом і безпосередньо спричиняє смерть новонародженій дитині мають кваліфікуватися за п. 2 ч. 2 ст. 115 КК, за наявності підстав – додатково за іншими пунктами ч. 2 ст. 115 КК. Щодо кваліфікації дій матері, то тут однозначну відповідь надати складно. Стосовно цього питання серед науковців висуваються наступні ідеї: жінка-матір новонародженої дитини не може нести відповідальність як співучасник кримінального правопорушення, передбаченого ст. 117 КК, оскільки співучасть у цьому кримінальному правопорушенні не можлива; матір новонародженої дитини також не може нести кримінальну відповідальність і за співучасть у вбивстві, передбаченому

¹² Остапенко Л. Питання співучасті у вбивстві матір'ю своєї новонародженої дитини. *Кримінальне право*. № 7. 2005. С. 110. URL: <chrome-extension://efaidnbmninnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bitstreams/a0407833-cd90-41b2-b114-6e959b2481a5/content>

п. 2 ч. 2 ст. 115 КК, оскільки кваліфікація за цією нормою була б нелогічною, тому що як виконавець матір несе кримінальну відповідальність за привілейованим складом умисного вбивства, а коли таке діяння вчиняється «іншими руками» – кваліфікованим¹³. Тобто за такого підходу виникає ситуація, за якої дії матері взагалі залишаються поза межами кримінальної відповідальності. Але така ситуація є неприпустимою, адже кримінальне правопорушення вчинено й має отримати правову оцінку. Тож деякі науковці пропонують дії матері, яка схилила іншу особу під час пологів або відразу після них вбити дитину, кваліфікувати за ч. 4 ст. 27 та п. 2 ч. 2 ст. 115 КК (за наявності підстав і за іншими пунктами ч. 2 ст. 115 КК)¹⁴. Такий підхід може мати місце, проте він також має вади, оскільки у цьому випадку матір перебуває у особливому психоемоційному стані, обумовленому пологами, що впливає на її дії, проте за наведеної правової оцінки її дій цей стан не враховується. Тобто, в наведеній ситуації визначити чітко єдино вірний варіант правової оцінки дій матері, вочевидь, неможливо.

Висновки. По-перше, обставина, яка покладена в основу пом'якшення кримінальної відповідальності за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини, стосується виключно особистих властивостей суб'єкта цього кримінального правопорушення (матері новонародженої дитини), тому вона не може бути поширена на інших співучасників кримінального правопорушення. Відповідно, по-друге, співучасники при вчиненні умисного вбивства новонародженої дитини (ст. 117 КК) не можуть нести відповідальність з урахуванням пом'якшуючих обставин. По-третє, чинна редакція ст. 117 КК дає підстави для кваліфікації дій жінки-дітовбивці, у разі наявності заздалегідь обдуманого умислу, за зазначеною статтею, оскільки в законі не зазначено про особливий психоемоційний стан жінки, обумовлений

¹³ Остапенко Л. Питання співучасті у вбивстві матір'ю своєї новонародженої дитини. *Кримінальне право*. № 7. 2005. С. 110. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bitstreams/a0407833-cd90-41b2-b114-6e959b2481a5/content>

¹⁴ Там само. С. 111.

пологами. Разом з тим, забезпечення права дитини на життя має бути першочерговим і переважати у разі конкуренції прав дитини з правами інших осіб. Відтак, з метою недопущення безпідставного пом'якшення кримінальної відповідальності матері, що позбавила свою новонароджену дитину життя, необхідно на законодавчому рівні передбачити особливий психоемоційний стан як обов'язкову ознаку складу кримінального правопорушення, а також зазначити, що умисел на позбавлення життя своєї дитини у жінки повинен виникнути раптово, під впливом особливого психоемоційного стану.

Список використаних джерел

1. Кримінальне право України: Загальна частина / За ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Київ; Харків, 2001. С. 209–210.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. Павленко Т. А. Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. Випуск 17. 2011. С. 157–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znphnpu_pravo_2011_17_26.
4. Антонюк Н. Вдосконалення законодавчої конструкції складу «умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини» (ст. 117 КК України). *Вісник Львівського університету*. 2009. Вип. 49. С. 198–206.
5. Остапенко Л. Питання співучасті у вбивстві матір'ю своєї новонародженої дитини. *Кримінальне право*. № 7. 2005. С. 108–111. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bitstreams/a0407833-cd90-41b2-b114-6e959b2481a5/content>.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: Ін Юре. 2003. 1196 с.
7. Вирок Новоград-Волинського міськрайонного суду Житомирської області за справою № 1-137/10. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/11069492>.
8. Вирок Народицького районного суду Житомирської області за справою № 284/343/25. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129657099>.
9. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів. Київ: Атіка. 2002. 641 с.

REFERENCES

1. Kryminalne pravo Ukrainy (2001). Zahalna chastyna / M.I. Bazhanov, V.V. Stashys, V.Ya. Tatsii (Eds.). Kyiv; Kharkiv, 209–210 [in Ukrainian].
2. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
3. Pavlenko, T.A. (2011). Kryminalna vidpovidalnist za vbyvstvo matiriu svoiei novonarodzhenoi dytyny. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody «PRAVO»*, 17, 157–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znphnpu_pravo_2011_17_26 [in Ukrainian].
4. Antoniuk, N. (2009). Vdoskonalennia zakonodavchoi konstruktsii skladu «umysnoho vbyvstva matiriu svoiei novonarodzhenoi dytyny» (st. 117 KK Ukrainy). *Visnyk Lvivskoho universytetu*, 49, 198–206 [in Ukrainian].
5. Ostapenko, L. (2005). Pytannia spivuchasti u vbyvstvi matiriu svoiei novonarodzhenoi dytyny. *Kryminalne parvo*, 7, 108–111. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bistreams/a0407833-cd90-41b2-b114-6e959b2481a5/content> [in Ukrainian].
6. Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy (2003). M.I. Melnyk, M.I. Khavroniuk (Eds.). Kyiv: In Yure [in Ukrainian].
7. Vyrok Novohrad-Volynskoho miskraionnoho sudu Zhytomyrskoi oblasti za spravoiu № 1-137/10. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/11069492> [in Ukrainian].
8. Vyrok Narodytskoho raionnoho sudu Zhytomyrskoi oblasti za spravoiu № 284/343/25. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129657099> [in Ukrainian].
9. Korzhanskyi, M.Y. (2002). Kvalifikatsiia zlochyniv. Kyiv: Atika [in Ukrainian].

Pavlenko T. On the issue of qualifying complicity with a special subject: on the example of intentional murder of a newborn child by its mother (art. 117 of the Criminal Code of Ukraine)

The article is devoted to the study of the problem of qualifying complicity with a special subject. It is noted that the basis for criminal liability for criminal offenses committed in complicity is the commission by a person of a criminal offense that contains the elements of a criminal offense, i.e., as in the case of committing an unlawful act alone. It is emphasized that accomplices are liable on the same grounds and within the same limits, namely under the same article (if necessary, part of the article) of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine.

At the same time, the peculiarities of qualifying complicity with a special subject have been determined, which is related to the fact that a criminal offense with a special subject can only be committed by such (special) subject. Therefore, it has been concluded that the actions of co-perpetrators who do not have the characteristics of a special subject will have specific features of legal assessment.

These features are analyzed using the example of the application of Article 117 of the Criminal Code of Ukraine.

Three possible options for qualifying the actions of accomplices in the intentional murder of a newborn child by its mother have been identified: the mother acts as a co-perpetrator of the murder with other persons; the mother acts as the perpetrator, while other persons are accomplices; the mother acts as an accomplice, while other persons are perpetrators.

It is emphasized that the circumstance underlying the mitigation of criminal liability for the murder of a newborn child by its mother (time: during or immediately after childbirth; and, in our opinion, the special psycho-emotional state of the woman-mother) concerns exclusively the personal characteristics of the subject of this criminal offense (the mother of the newborn child), therefore it cannot be extended to other participants in the criminal offense. Therefore, accomplices in the intentional murder of a newborn child (Article 117 of the Criminal Code of Ukraine) cannot be held liable taking into account mitigating circumstances.

Key words: *criminal law classification; complicity; types of accomplices; perpetrator; instigator; accomplice; subject of a criminal offense; murder; newborn child.*